

Sjukförsäkringen

Alla kan bli sjuka. Alla har därför ett intresse av en bra sjukförsäkring. Den svenska sjukförsäkringen bygger på att personer som drabbas av sjukdom som gör dem oförmögna att arbeta fortsatt kan ha en rimlig ekonomisk situation samt få stöd att komma tillbaka till arbete. Det finns ett starkt stöd i befolkningen för att viktiga trygghetssystem som sjukförsäkringen ska finansieras gemensamt och solidariskt.

Den tidigare borgerliga regeringens såväl som den nuvarande regeringens attacker mot sjukförsäkringen har lett till att många sjuka förvägras ekonomisk trygghet vid sjukdom. Sverige har blivit ett land där sjukdom för många har kommit att innebära fattigdom. Därmed urholkas legitimiteten i och förtroendet för sjukförsäkringen. Det krävs en rad förändringar för att återupprätta en sjukförsäkring som bygger på trygghet och solidaritet mellan oss alla som omfattas av den.

Det regelverk som nu är styrande, med fasta tidsgränser inom sjukförsäkringen, drabbar LO-kvinnor hårdast och förstärker köns- och klassorättvisorna. Tidsgränserna har gjort försäkringen stelbent och flyttat riskerna och ansvaret för sjukdom till den enskilde.

Arbetsgivaren har en nyckelroll både i att förhindra att anställda blir sjuka och i rehabiliteringen och återgången till arbetet. Det är från arbetet man sjukskrivs och till arbetet man ska rehabiliteras. Vänsterpartiet anser att rehabiliteringskedjan, med stelbenta tidsgränser, bör slopas och ersättas av ett individuellt anpassat system där fokus hamnar på medicinska insatser, rehabilitering och arbetsprovning utifrån förmågor hos den enskilde.

Sjukförsäkringen behöver bli mer individanpassad. Vänsterpartiet anser att ersättning bör finnas i fler steg än dagens fyra för att underlätta och göra det mindre riskabelt att pröva att börja arbeta igen. Vid prövning av sjukpenning och sjukersättning ska Försäkringskassan göra en helhetsbedömning som kan väga in flera saker såsom ålder, arbetslivserfarenhet och bosättningsort. Den grundläggande försäkringsrättsliga principen att den försäkrade är försäkrad i befintligt skick bör åter gälla.

Regeringen har låtit utreda sjukförsäkringen genom flera utredningar de senaste åren. Utredningarna har presenterat ett antal förslag som skulle lösa en hel del problem och ta viktiga steg i rätt riktning om de genomfördes. Efter påtryckningar från Vänsterpartiet har regeringen lagt fram och genomfört flera av förslagen. Vänsterpartiet konstaterar dock att det finns behov av ytterligare reformer. Inte minst när det gäller sjuk- och aktivitetsersättningen. Att Sverige sannolikt har de hårdaste kraven inom OECD för att få sjuk- och aktivitetsersättning är inte värdigt. Vänsterpartiets politik för att stärka sjukförsäkringen beskrivs närmare i motionen En fungerande sjukförsäkring (2021/22:2595).

Höj taket i sjukpenning för arbetssökande

Taket i sjukpenningen för arbetssökande anges i ett fast belopp i Socialförsäkringsbalken. Idag uppgår det till 543 kronor per dag, sedan det höjdes 2015 från 486 kronor per dag. Om det hade inkomstindexerats 2015 hade det uppgått till 664 kronor per dag. Omkring 40 000 individer beräknas beröras av förslaget på så sätt att de får en ökad individuell disponibel inkomst år 2023. Den offentligfinansiella effekten av förslaget innebär ökade kostnader med 100 miljoner kronor 2023, 200 miljoner kronor 2024, 300 miljoner kronor 2025 och 400 miljoner kronor 2026.¹

Vänsterpartiets förslag:

- Höj taket i sjukpenningen för arbetssökande till 664 kronor per dag och inkomstindexera det.

Avskaffa sjukpenning på fortsättningsnivå

Efter ett år med sjukpenning övergår sjukpenningen till sjukpenning på fortsättningsnivå. Det innebär att ersättningsnivån sänks från 80 procent till 75 procent av SGI. Levnadskostnaderna minskar inte

¹ RUT 2022:600.

efter ett års sjukskrivning. Vänsterpartiet ifrågasätter föreställningen att lägre ersättning skulle göra människor friskare genom att öka drivkraften att komma tillbaka i arbete. Vi anser därför att bestämmelserna om sjukpenning på fortsättningsnivå bör avskaffas så att man kan ha sjukpenning i över ett år på samma nivå som från början. Omkring 100 000 personer beräknas få en högre individuell disponibel inkomst som en följd av förslaget år 2023. Förslaget beräknas försvaga de offentliga finanserna med 600 till 700 miljoner kronor per år under den kommande mandatperioden.²

Vänsterpartiets förslag:

- Avskaffa bestämmelserna om sjukpenning på fortsättningsnivå så att den som har sjukpenning i över ett år fortsatt får 80 procent av SGI.

Höj ersättningsnivån i sjuk- och aktivitetsersättningen

Sjuk- och aktivitetsersättning kan ges som inkomstrelaterad eller på garantinivå. Den inkomstrelaterade ersättningen ska enligt lagen ersätta upp till 64,7 procent av förlorad arbetsinkomst, men i praktiken ersätter den betydligt mindre, omkring 31 procent av den tidigare lönen. Detta beror delvis på att den inkomstrelaterade sjukersättningen bygger på en så kallad antagandeinkomst.

Antagandeinkomsten beräknas som ett genomsnitt av den försäkrades historiska inkomster, oftast under en treårsperiod. Under denna period har den försäkrade ofta lägre inkomster, från exempelvis sjukpenning eller andra ersättningar. Dessutom räknas ersättningen upp med prisbasbelopp istället för inkomstbasbelopp. Detta gör att klyftan mellan de med inkomstrelaterad sjukersättning och löntagare växer.

Vänsterpartiet har under lång tid föreslagit en översyn av hur antagandeinkomsten beräknas. Vi välkomnar därför att regeringen nu tillsatt en sådan översyn, men ersättningsnivåerna behöver också höjas.

Vänsterpartiet anser att ersättningsnivån i sjuk- och aktivitetsersättningen bör höjas till 80 procent av antagandeinkomsten. Förslaget beräknas ge omkring 130 000 personer en högre individuell disponibel inkomst år 2023. De offentliga finanserna beräknas under kommande mandatperiod försvagas med 2,2 till 2,4 miljarder kronor per år till följd av förslaget.³

Vänsterpartiets förslag:

- Höj ersättningsnivån i sjuk- och aktivitetsersättningen till 80 procent av antagandeinkomsten.

Slopa karensavdraget

Coronakrisen har visat hur skadligt det kan vara med sjuknärvaro, dvs. att arbetstagare känner sig tvingade att gå till jobbet trots att de inte är friska. Något vi egentligen vetat sedan länge. Sverige är i dag det enda landet i Norden som har karensavdrag.

Vänsterpartiet anser att karensavdraget bör avskaffas. Det kan ske på olika sätt, där huvudfrågan är hur kostnaden ska fördelas mellan stat och arbetsgivare samt vad det kan få för eventuella konsekvenser för löntagarna. Det centrala för Vänsterpartiet är att karensavdraget avskaffas, eftersom det leder till skadlig sjuknärvaro, ökad smittspridning och inkomstbortfall som framför allt drabbar låginkomsttagare.

Att avskaffa karensavdraget utan någon kompensation från staten beräknas innebära ökade kostnader för arbetsgivarna på omkring 9 miljarder kronor per år. Den offentligfinansiella effekten av förslaget är ökade kostnader med cirka 600 miljoner kronor per år.⁴ Vänsterpartiet föreslog i budgetmotionen för 2022 (mot. 2021/22:3278) att karensavdraget skulle slopas och att arbetsgivarna skulle stå för

² RUT 2022:600.

³ RUT 2022:600.

⁴ RUT 2022:575.

kostnaden, samtidigt som sjuklöneansvaret för mindre företag minskas. Företag har skyldighet att stå för sjuklönen de första 14 dagarna av sjukperioden. Vårt förslag innebär att staten tar över det ansvaret för företag med upp till 10 anställda för att sedan ta delar av summan i nedtrappning upp till 15 anställda. Förslaget kostar staten omkring 3,7 miljarder kronor per år.

Om staten står för hela kostnaden för att avskaffa karensavdraget, utan att företagen kompenseras på något annat sätt för nuvarande sjuklöneansvar uppgår den offentligfinansiella effekten till en kostnad på omkring 5,2 miljarder kronor per år. Att kostnaden är lägre än de 9 miljarder kronor som nämns ovan beror på att skatteinkomsterna ökar till följd av förslaget.⁵

Statens kostnader för den tillfälliga ersättning för karensavdraget som infördes under pandemin uppgick till drygt 3,2 miljarder kronor 2021.⁶ Denna ersättning är slopad från och med den 1 april 2022. Karensersättningen hade ett tak och kompenserade därmed inte karensavdraget fullt ut. För att få ersättningen krävdes en ansökan, vilket innebär att alla inte fick ersättningen och ledde till onödiga administrationskostnader.

Regeringen har i mars 2022 tillsatt en utredning som ska se över karensavdraget och sjuklönen (dir. 2022:23). Utredningen ska presentera sina slutsatser den 29 september 2023. Vänsterpartiet anser att hela karensavdraget bör avskaffas snarast möjligt och att staten bör stå för kostnaden, men vi är också beredda att överväga andra alternativ som att förlänga den karensersättning som gällt under pandemin fram till att utredningens förslag genomförs.

Tabell 2.4 Offentligfinansiell effekt av olika alternativ för avskaffande av karensavdraget

<i>Förslag</i>	<i>Kostnad per år (miljarder kronor)</i>
Arbetsgivarna tar kostnaden, ingen kompensation	0,6
Arbetsgivarna tar kostnaden, kompensation mindre företag	3,7
Staten tar hela kostnaden	5,2
Karensersättning	3,2

Vänsterpartiets förslag:

- Avskaffa karensavdraget och låt staten ta hela kostnaden.

⁵ RUT 2022:575682.

⁶ Försäkringskassans årsredovisning 2021.